

A TERMŐHELYTÉRKÉPEZÉS TAPASZTALATAI AZ ŐRSÉGBEN

A MÉM. Erdőrendezési Szolgálat Szombathelyi Üzemtervezési Irodája az Őrség Vas megyei részére eső erdők termőhelytérképezését 1983. tavaszán befejezte. Ez a terület országos viszonylatban is a legmagasabb erdősültségű erdőgazdasági tájak közé tartozik, emellett turisztikai szempontból is jelentős. Az itt végzett termőhelytérképezési munka során szerzett tapasztalatokat s a térképezés eredményét ismertetem.

Az Őrség erdőgazdasági tájba összesen 63 község tartozik, melyből 53 község Vas megyében, 10 község Zala megyében van. A Vas megyébe tartozó községek összes területe az 1982. év tavaszán beszerzett földnyilvántartási adatok szerint 64,966 ha. Ebből az erdőterület 29,858 ha.-t tesz ki, az erdősültség 45,9⁰/₀. A termőhelytérképezést 45 községben, 16,245 ha területen végeztük, az Őrség Vas megyei erdőterületének 54,4⁰/₀-án.

Szükségesnek látom annak rögzítését, hogy a fentiekben közölt területre elkészített termőhelytérképeket nem tekinthetjük véglegesnek. Ennek oka kizárólag az, hogy lehetőségeinket mind a rendelkezésre álló munkabér, mind az egyre inkább jelentkező munkaerő-hiány annyira behatárolta, hogy a 16,245 ha területen összesen 468 talajszelvény feltáráására volt lehetőségünk, s így egy-egy talajszelvény átlagosan 34,7 ha-t reprezentál. Szükségesnek, de az adott termőhelyi viszonyokat tekintve megnyugtatónak is a 10 hektáronként felvett talajszelvényt tartanám, megjegyezve azt is, hogy az ilyen eloszlásban felveendő talajszelvény mennyiséget országosan általában az alsó határértéknek kell tekinteni, mely azonban az Őrség kevésbé változatos termőhelyi viszonyai mellett megítélésem szerint elegendő biztonságot nyújtana. A ténylegesen feltárt talajszelvények megoszlása a következő:

egy talajszelvényre eső terület 12,2 ha-tól 20,0 ha-ig terjed	2 községben,
egy talajszelvényre eső terület 20,1 ha-tól 30,0 ha-ig terjed	23 községben,
egy talajszelvényre eső terület 30,1 ha-tól 40,0 ha-ig terjed	10 községben,
egy talajszelvényre eső terület 40,1 ha-tól 50,0 ha-ig terjed	4 községben,
egy talajszelvényre eső terület 50,1 ha-tól 60,0 ha-ig terjed	1 községben,
egy talajszelvényre eső terület 60,1 ha-tól 70,0 ha-ig terjed	3 községben,
egy talajszelvényre eső terület 98,5 ha-t tesz ki	1 községben,
egy talajszelvényre eső terület 125,7 ha-t tesz ki	1 községben.

A szükségesnél ritkább hálózatban feltárt talajszelvények következményeként az elkészült termőhelytérkép tartalmazhat tehát kisebb, egyik-másik termőhelyi tényezőt érintő hibákat. Ezek a hibák általában, az egymáshoz közel álló termőhelytípus-változatok miatt a gazdálkodást nem zavarják. Ennek ellenére szükségesnek tartom, hogy a következő erdőtervezés(ek) során a termőhelyfeltárás a térképen feltüntetett talajszelvényeket sűrítse, hogy az esetleges hibák kijavítása lehetséges legyen, s a termőhelytérkép információ-anyaga is javuljon.

A termőhelytérképezés az Őrségben 1976. évben a volt körmendi erdőzet területén, 1978. évben a volt szentgotthárdi erdőzet területén, s 1982. évben a volt őriszentpéteri erdőzet területén történt meg. A két első évben végzett munka idején még számítógépes adatszolgáltatás nem állt rendelkezésre, ezért az 1982-ben végzett térképezés módszereként is az egyöntetűség kedvéért a hagyományos módszert választottuk.

Az előkészítés során a rétegvonalakat is feltüntető térképen terveztük meg a feltárandó talajszelvények helyét, ügyelve arra, hogy mindenütt a szintkü-

lönbségek legalább 2-2 talajszelvényvel rögzíthetők legyenek. Az így megtervezett talajszelvények kiásása, felvétele, illetve laboratóriumi feldolgoása után az eltérő termőhelytípus-változatok közötti elhatárolásnál a lehetőség szerint a rétegvonalak irányát követtük. Meg kell említenem, hogy a felvett talajszelvények pontos helyét az elkészült termőhelytérképen minden esetben feltüntettük. Ennek hiányában sem a térkép adatainak utólagos ellenőrzésére, sem a már említett sűrítésre lehetőség nem volna. Szükséges erről említést tennem azért is, mert kívánatosnak tartanám, ha erre nézve az érvényben lévő termőhelytérképezési utasítás is azonos értelemben intézkedne.

A talajszelvényeket minden esetben az előre megtervezett helyen ásattuk ki. Ez több alkalommal nem kезíróvel, hanem markolóval történt, mely megoldást, amellet, hogy sok, viszonylag egymáshoz közel eső talajszelvény esetében gazdaságos is, nagy vizsgálati felülete miatt a termőhelyfeltáró részére nagyon kedvezőnek tartom. A talajfúrás a maximális 80 cm-es mélységig terjedő, egyébként is korlátozott vizsgálati lehetőségével nem minden genetikai talajtípusnál ad jó eredményt. Alkalmazására nézve az új útmutató 2.333 pontja is ésszerűen intézkedik.

A talajszelvények felvétele során helyszíni vizsgálatot csupán a pH érték és a CaCO_3 tekintetében végeztünk. Így ezek a vizsgálati eredmények állnak rendelkezésre azoknál a talajszelvényeknél, melyek anyaga laboratóriumi vizsgálatra nem került.

Az egymástól eltérő, szomszédos termőhelytípus-változatok elhatárolásának említett módszeréből adódóan a termőhelytípus-változatok határai általában nem azonosak a jelenlegi erdőrésztlet-határokkal, hiszen nem egy esetben egy-egy erdőrésztleten belül két-három termőhelytípus-változat is tapasztalható. Mivel tehát gépi adatszolgáltatás útján így az egyes termőhelytípus-változatok területe nem gyűjthető ki, a termőhelytérképezést területszámítás kell kövesse. Ezt a munkát általában planimetrálással végeztük. A területszámítás eredményeként az egyes termőhelyi tényezők megoszlását a következőkben ismertetem.

A klíma a terület 91%-án gyertyános-tölgyes (GYT), csupán 9%-án bükkös (B). Utóbbi általában az országhatár menti, magasabb térszintbe eső erdőkben tapasztalható, Felsőszőlők, Alsószőlők, Szakonyfalu, Kétvölgy és Kercaszomor községekben.

A hidrológiai viszonyok megoszlásában uralkodó szerepe a többletvízhatástól független (VFLEN) állapotnak van, mely a terület 90,6%-án fordul elő. Változó (VÁLT) vízhatást a térképezés során a terület 6,9%-án, szivárgó vizet (SZIV) 1,0%-án, időszakos vízhatás (IDŐSZ) 1,4%-án, míg állandó vízhatást (ÁLLV) 0,1%-án állapítottunk meg. Véleményem szerint a talajszelvények már említett sűrítése a hidrológiai viszonyok pontosításában lenne legnagyobb jelentőségű, mert a hullámos-dombos terep ellenére is a változó vízhatás előfordulása nagyobb kiterjedésben is elképzelhető, s növekedhet esetleg a szivárgó víz előfordulása is.

A genetikai talajtípusok közül a pseudoglejes barna erdőtalaj (PGBE) a legjelentősebb, mely a terület 90,9%-án található. Agyagbemosódásos barna erdőtalajt (ABE) a terület 5,5%-án, rozsdabarna erdőtalajt (RBE) 2,7%-án, kavicsos váztaajt (KV) 0,4%-án, réti talajt (R) 0,3%-án, míg gyengén humuszos homokot (HH) és lejtőhordalék erdőtalajt (LHE) 0,1–0,1%-án térképeztünk. Ebben a tekintetben a pseudoglejes barna erdőtalaj kisebb mérvű csökkenését — főleg az agyagbemosódásos barna erdőtalaj javára, de a lejtőhordalék erdőtalaj javára is — lehetségesnek tartom.

A *termőréteg vastagság* értékei véleményem szerint reálisak. Uralkodó a mély termőréteg (MÉLY), mely a terület 63,5⁰/₀-ára jellemző. Igen mély termőréteget (IMÉ) 32,9⁰/₀-ban találtunk, míg a középmély (KMÉ) termőréteg a térképezés során 3,6⁰/₀-ban fordult elő.

A *fizikai talajfeleségek* megoszlása a szakember számára is meglepő, bár véleményem szerint ebben a vonatkozásban sem valószínűbb változás. A vályog (V) dominál, mely a terület 96,6⁰/₀-án azonosítható. Az agyag (AG) csak 0,5⁰/₀-os, míg a homok 2,9⁰/₀-os előfordulást mutat.

A termőhelyi tényezők ismertetése után az előforduló termőhelytípus-változatok felsorolását nem tartom indokoltnak, elég talán annyi, hogy bükkös klímában 10, míg gyertyános-tölgyes klímában 27 termőhelytípus-változatot térképeztünk az egész területen. A bükkös klímában legnagyobb kiterjedésű termőhelytípus-változat a 114454 kódszámú (B, VFLEN, PGBE, IMÉ, V), mely a teljes területnek mintegy 5,2⁰/₀-át foglalja el. A gyertyános-tölgyes klímában a leggyakoribb a 214444 kódszámú (GYT, VFLEN, PGBE, MÉLY, V) termőhelytípus-változat, mely a területnek 49,7⁰/₀-ára jellemző.

Végül — úgy gondolom — a termőhelytérképezés eredményeinek ismertetése után szólnunk kell néhány szót ezzel összefüggésben a gazdálkodásról is. Bár ismerem azokat a gondokat-problémákat, melyeket a gazdálkodást közvetlenül irányító szakembereknek a már általam is említett munkaerő-hiány okoz, mégis ennek előrebocsátása után az azzal leginkább érintett természetes felújítások gyakoribb alkalmazását tartanám követendőnek, elsősorban bükkösökben, de az egyéb állományokban is annál is inkább, mert az NYFK, ezen területén adottak legnagyobb mértékben a természetes felújítás lehetőségei.

A mesterséges felújítások, erdőtelepítések során nagyobb szerepet kellene biztosítani a lomb fajoknak, elsősorban a kocsányos- és kocsánytalan tölgynek, de egyéni véleményem szerint az itt nagy területet érintő természetvédelmi szempontok miatt, színesítés kedvéért — kis mértékben — az itt őshonos egyéb lomb és fenyő fajoknak is.

A térképezett terület zömén uralkodó pseudoglejes barna erdőtalajok víz-visszaduzzasztó tulajdonsága miatt az utak és nyiladékok, valamint azok árokrendszerei nagyobb mérvű karbantartást igényelnének a jelenleginél. Ezen munka többletköltségei a szállítások üzemanyag- és gépjavítási költségeinek várható csökkenése révén véleményem szerint bőségesen megtérülnének.

Gyetvay György

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: *Bach István* tud. munkatárs NMI, Budapest; *Gál János* üzemtervező, MÉM ERSZ, Budapest; *Gyetvay György* ny. üzemtervező, Szombathely; *Jakucs Pál* akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár, KLTE Debrecen; *Kosztka Miklós* egyetemi adjunktus EFE, Sopron; *dr. Solymos Rózsa* főosztályvezető, MÉM EFH, Budapest; *dr. Szodfridt István* tanszékvezető egyetemi tanár, EFE, Sopron; *Takács István* főelőadó, NYFK, Szombathely; *Tóth István* ny. főmérnök, Vác; *dr. Villányi Miklós* álamtitkár, MÉM Budapest.